

רשימות

בפרשת השבוע

מצורע

פרק י"ד פסוק ד'

ושני תולעת ואזוב

רש"י: מה תקנתו ויתרפא, ישפיל עצמו מגאותו, כתולעת וכאזוב.

צריך ביאור אריכות הלשון שישפיל עצמו כאזוב וכתולעת, מדוע לא מספיק אחד מהם, או אזוב או תולעת [וכן קשה בתחילת פרשת חקת]?

י"ל הסבר במידת הענוה, לפי הבעלי המוסר המסבירים את מידת הענוה לאדם גדול וידוע, שאמנם יודע ורואה שכולם מעריכים ומכבדים אותו, ומחכים למוצא פיו, אך הדרך להתגבר על מחשבות אלו הוא, שצריך שיכיר במחשבתו שאין מגיע לו כלום עבור מעלותיו, כיון שהם מתנת שמים, ואינם שלו, ועוד שהם גם מחייב עבורו, וחובתו בעולמו להשתמש במעלותיו ובהשפעתו, אבל אדם רגיל יכול לחשוב לעצמו, אמנם כעת אנכי קטן ונראה פשוט, ולכן אין מכבדים אותי כראוי, אך יבוא יום, ובו אגדל ואתפרסם, ואז יראו כולם את מעלותי וגדולתי, י"ל שגם מחשבה זו היא מחשבת גאווה, ועל זה בא המשל של האזוב והתולעת המובא ברש"י, שאמנם האזוב הוא קטן ונמוך אך פניו כלפי מעלה, כלפי מחשבת גאווה, לכן מוסיפים ואומרים חז"ל וכתולעת, שפני התולעת ישרים והם לא כלפי מעלה, וכך צריך אדם לנהוג, ומה שמובא בחז"ל [נדרים סב:] וסוף הכבוד לבא, וכן הנאמר במשנה אבות [פ"ו מ"ח] משום רבי שמעון בן יוחאי: הנוי והכח והעשר והכבוד... נאה לצדיקים ונאה לעולם. ע"כ. מדובר בכבוד המותר והרצוי, כגון כבוד משפחה, שעל זה נאמר, חיים של עושר וכבוד. [ראה גם ברש"י דברים י"א, י"ג, בד"ה לאהבה את ה'].

פרק י"ד פסוק ד'

ועץ ארז

רש"י: לפי שהנגעים באין על גסות הרוח.

ברש"י הקודם ד"ה טהרות, מובא - לפי שהנגעים באין על לשון הרע, שהוא מעשה פטפטי דברים, לפיכך הוזקקו לטהרתו צפורים שמפטטין תמיד בצפצוף קול.

צריך ביאור על מה הנגעים באים, האם על גסות הרוח כמו שכתוב ברש"י אצלינו, או על עוון לשון הרע כמו שמובא ברש"י הקודם?

י"ל שהם דבר אחד, שבאמת הרבה פעמים גסות הרוח, מוביל לדיבור של לשון הרע, וההסבר הוא, כיון שמרגיש עצמו גבוה מעל הכל, ורוצה להקטין את חברו, ועושה זאת על ידי שמדבר עליו סרה, וכך חושב לעצמו שיקטין את חברו, וממילא ירומם את עצמו, ולכן תקנתו, שישפיל עצמו כאזוב ותולעת,

שכל גדילתה היא על הקרקע, וכן התולעת לא גודלת לכיוון למעלה, אלא תמיד ישר על הקרקע.

פרק י"ד פסוק ל"ד

ונתתי נגע צרעת

רש"י: בשורה היא להם שהנגעים באים עליהם, לפי שהטמינו אמוריים מטמוניות של זהב בקירות בתיהם, כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר, ועל ידי הנגע נותץ הבית ומוצאן.

קשה הרי הנגעים באים עליהם לעונש, והמטמון שייך לבעל הבית אשר חטא בחטא לשון הרע, או בחטא צרות העין, כמו שהביאו חז"ל [יומא יא:]: שכיון שלא רצה להשאיל את כליו, צריך להוציא את כליו מביתו, ועכשיו כולם יראו את הכלים שאמר שאין לו, לפי זה יוצא חוטא נשכר, ומדוע כזה אדם צריך כזו בשורה טובה?

י"ל שמדובר כאן בנגעי בתים שהם הדרגה הקלה של החטא [והדרגה השנייה והחמורה יותר זה בבגדים, והחמור ביותר זה נגעים בגופו של אדם], ולפעמים אפילו תלמיד חכם ביתו נגוע, כמו שמצינו שרש"י מביא לקמן על מילות הפסוק [ל"ה] "כנגע נראה לי בבית", שמדובר באדם שיודע הלכות נגעים, ועליו לנהוג דרך ענוה ולומר רק "כנגע נראה לי בבית", ולא בלשון ודאות "נגע נראה לי", לפי זה י"ל שלא מדובר כאן בחוטא נשכר, אלא באדם רגיל, ואולי אפילו תלמיד חכם שעבר עבירה, של לשון הרע או שהיה צר עין, אך נותנים לו תזכורת מהשמים, שישים לב למעשיו אשר לא טובים, וכמו שמובא במדרש [המובא בדעת זקנים כאן] "אמר להם הקב"ה לישראל ראו מה ביניכם לאומות העולם, כשהן חוטאין אני מלקה בהם תחילה ואחר כך בבתיהם, שנאמר "וינגע ה' את פרעה", אבל אתם אם חטאתם בתיכם אני מלקה תחילה, שנאמר "ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחזתכם", וכי מה חטאו העצים והאבנים אלא כדי שיראו ויקחו מוסר, כך הקב"ה מראה לאדם ומלקה ביתו תחילה, אם חזר בו מוטב ואם לאו בגדיו לזקים, שנאמר אחר כך "ולצרעת הבגד", ועדיין אם חזר בו מוטב ואם לאו לוקה בגופו, שנאמר לבסוף "איש כי יהיה זב".

וכל זה כדי שיהיו נקיים מחטא, וכשרואה את המטמון שהטמינו האמוריים ילמד מזה לקח לעצמו שרואה שאין עצה ואין תבונה נגד ה', שבסופו של דבר אם הדבר צריך להיות אצל חברך לא יעזור כלום, שהרי האמוריים הטמינו זהבם בקירות הבית לשם שמירה, ולבסוף נפל בידי ישראל, וממילא יעזוב מידתו הרעה, וישאיל דבריו לאחרים.

ויש לדעת את חומר עון לשון הרע כי חומר הוא, שכן מהר"ל בהלכות עשי"ת [י"ד] כותב "הלא עבירה גדולה היא כאחד ראשי עבירות דעבודת אלילים וגילוי עריות ושפיכות דמים, ויש בה לאו ועשה דכתיב השמר בנגע צרעת" עיי"ש.

[גם בחומש בראשית מצינו [ל"א ב'] שבני לבן דברו לשון הרע על יעקב אבינו עד שקבל זאת אביהם (אפילו שידע בעצמו שהצאן של יעקב, כי הוא הרי ניסה לעצור את הצלחתו ע"י שהחליף את משכורתו עשרת מונים), ולכן פניו של לבן השתנו לרעה כשראה את יעקב אך עדיין לא אמר לו כלום, אך לבסוף רדף אחרי יעקב להרע עמו ולמחוק את כלל ישראל לגמרי כמו שאומרים בהגדה של פסח "ולבן ביקש לעקור את הכל, שנאמר "ארמי אובד אבי", מכאן רואים עד היכן לה"ר יכול להגיע].

מתוך הספר רשימות בפרשת השבוע לרב הופנר
הערות והארות על הכתוב כאן יתקבלו ברצון במייל שכתובתו
haseforim@gmail.com